ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 144 ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ, Ուրբաթ, 15 Օգոստոսի, 1903 Ուրբաթ, 15 Օգոստոսի, [illegible]

Տարին 10 ռուբ. վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք ամիսը 3 ռ. 50 կ. ամիսը՝ (Թիֆլիսում) 1 ռ., համար 5 կ.։ Բաժանորդ են գրւում միմիայն խմբագրատանը՝ Դաւիդով.-փողոց, № 5.

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція «Норъ-Даръ» կամ Tiflis, Rédaction «Nor-Dar»

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն [illegible] մինչև 2-ը։ Ցայտարարութիւնների [illegible] Ցայտարարութիւնների բառի [illegible]

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող.— Հաղորդակցութեան միջոցներ գաւառներում։
Քրոնիկոն.—Լուրեր։
Մեզ գրում են.—Ս. Էջմիածնից, Զուռնայից, Բագուից, Սարիղամիշից, Գառնիքասարից։
Կ. Պոլսոյ հայ թերթերից։
Մամուլի շուրջը։
Թիւրք հայրենասէրի վերջին խօսքը։
Թղթակցութիւններ—Նամակ Կիպրոսից։ Նիկոսիա։
Քաղաքական.— Հսկայական գողութիւն Միացեալ—Նահանգներում։ Ընդհանրական բաքբի։ Թիւրքական քաղաքականութիւն։ Ապստամբութիւն Մակեդոնիայում։ Համասլաւօնական շարժումներ։ Երկու կարևոր հրովարտակ։
Էմբերների դատը։
«Նոր-Դար»-ի հեռագրներ։
Ցայտարարութիւններ։

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՄ

Որ և իցէ երկրին շունչ ու կենդանութիւն տւողը նրա հաղորդակցութեան միջոցներն են։ Որքան մի երկրի մէջ հաղորդակցութեան ճանապարհները կատարելագործւած են, այնքան այդ երկիրը, նշանակում է, աւելի հեռու է գնացել քաղաքակրթութեան մէջ, այնքան բարգաւաճ ու ծաղկած վիճակի մէջ է գտնւում նա։ Վերցնենք Գերմանիան կամ Անգլիան և համեմատենք Պարսկաստանի կամ Թիւրքիայի հետ։ Առանց ուշադրութեան առնելու այդ երկիրները անհունապէս միմեանցից տարբերող բոլոր կողմերը, միմիայն առաջինների և վերջինների մէջ գոյութիւն ունեցող ճանապարհների դիւրութիւնները բաւական են կատարեալ ստոյգ գաղափար կազմել տալու համար այդ երկրների տնտեսական ու քաղաքակրթական զարգացման մէջ եղած հսկայական տարբերութեան վերաբերութեամբ։

Մեր վերցրած օրինակների մէջ ճանապարհների հաղորդակցութեան կողմից Կովկասը, կարելի է ասել, բռնում է միջին տեղը։ Երկաթուղային գծերով Կովկասում և Անդրկովկասում միացած են միայն գլխաւոր քաղաքներն և այն բոլոր մանր կէտերը, որոնք ընկնում են այդ գծերի վրայ։ Բազմաթիւ երկրորդական, երրորդական քաղաքներ, ահագին թւով գիւղեր դուրս են այդ գծերից, հետևաբար և զուրկ են քաղաքակրթութեան այդ մեծ բարիքից, մինչդեռ մայր գծերի հետ դրանց միացումը անհրաժեշտութիւն է գիւղատնտեսութեան զարգացման տեսակէտից։

Ցաւալին այն չէ, որ մեր երկրորդական քաղաքներն ու գիւղերը միացած չեն երկաթուղային գծերով, որովհետև, ինչպէս եւրոպական երկրներում կատարւած փորձերը ցոյց են տալիս, այնպիսի դիւրութիւններ ստեղծելը շատ դժուար է և համարեա անկարելի դրանից առաջ բերած խոշոր ծախսերի պատճառով։ Այլ ցաւալին այն է, որ խօսքի առարկայ եղող երկրի այդ կէտերը զուրկ են հաղորդակցութեան ամենատարրական միջոցներից—շօսսէ ճանապարհներից։ Շատ տեղեր երկրի վիրքը, ձմեռ եղանակում անձրևներից գոյացած ցեխը գիւղական ժողովրդի հաղորդակցութիւնը, բերքերի տեղափոխութիւնը դարձնում են միանգամայն անհնարին։ Ո՛վ որ ծանօթ է Արարատեան դաշտի հետ, նա միայն կարող է մօտաւոր գաղափար կազմել այն ահագին նեղութիւնների ու նիւթական վնասների մասին, որոնց ենթակայ է տեղական գիւղական ժողովուրդը շինուած ճանապարհների բացակայութեան պատճառով։ Նրա բերքի մի կարևոր մասը փչանում է, իսկ միւս մասն էլ տեղափոխութեան վրայ կատարած անտեղի ծախսերի պատճառով, նրան թողնում է շատ չնչին վաստակ։ Այդ բոլոր անյարմարութիւնները նա պարտաւորւած է տանել, մինչև որ երկիրը կծածկւի յարմարաւոր ճանապարհների ցանցով։

Այդ կենսական պակասը լրացնելու վրայ ամենից առաջ պարտաւոր են մտածել փոքր քաղաքների ու գիւղերի հասարակութիւնների իրենք։ Պէտք է խընդրամատոյց լինեն տեղական պատշաճաւոր իշխանութեան և, ցոյց տալով այդ պէտքը հոգալու անհրաժեշտութիւնն ու ամբողջ ծախսի կատարելու իրենց ոյժերից վեր լինելը կառավարութիւնից խնդրեն նորոշ ափով օժանդակութիւն։

Այդ ճանապարհով է կատարւում այդ գործը ինչպէս արտասահմանեան երկրներում, նմանապէս և Ռուսիայի ներքին նահանգներում, և կառավարութիւնը ոչ մի ժամանակ իր օժանդակութիւնը չի զլանում, երբ այս կամ այն տեղի հասարակութեան մէջ տեսնի այդպիսի մի ցանկութիւն և պատրաստակամութիւն լինելիր ծախսերի մնացած մասը հոգալու վերաբերութեամբ։

Գալով շինուելիք ճանապարհների տեսակին,—դրանք խճուղիները պէտք է լինեն, որոնք թէ նպատակայարմար են և թէ համապատասխան մեր ժողովրդի սուղ միջոցներին։

Իսկ Անգլիայում, ուր դիւրատար ճանապարհների պահանջը շատ վաղուց զգացւած է և ներկայումս ամենայետին գիւղն անգամ իր դրացիների և ընդհանուր գծի յետ միացած է սալլի դիւրատար ճանապարհներով, վերջին ժամանակները գործադրւում է մի նոր դրութիւն, որը համեմատաբար մեծամեծ ծախսերի դուռ չբանալով հանդերձ ահագին առաւելութիւններ ունի խճուղիների վերաբերութեամբ։

Այնտեղ, խճուղու փոխարէն հողի մէջ բացւած են մի 2—3 վերշոկ լայնութեամբ և նոյնքան համարեա խորութեամբ ակօսների երկու գիծ, որոնք յատակւած են հատաքարի, կամ ցեմենտով պատրաստուած շալախի և կամ սօսկ փայտի քառակուսի կտորներով, որոնց վրայով սահում է կառքի կամ սայլի անիւները։ Այդ դրութեան ամենագլխաւոր առաւելութիւնը կայանում է նրանում, որ այդ ակօսների միջով շարժումն անհամեմատ արագանում և դիւրանում է, հետևաբար և հնարաւորութիւն է տալիս կարճ ժամանակի ընթացքում ահագին տարածութիւն կտրել, առանց մեծ ոյժի կորուստ ունենալու։

Անշուշտ, կան մեզանում գիւղական համայնքներ, որոնք կարող են ճանապարհների այդ դրութիւնը ունենալ, մանաւանդ երբ այդ պահանջն առաջացնողը երկրի դիրքն՝ ինքն է։

Այսպէս, թէ այնպէս մեր գիւղական հասարակութիւնները պէտք է վերջապէս հասկանան ճանապարհների ահագին նշանակութիւնը իրենց տնտեսական վիճակի բարեփոխման գործում և կանգ չառնեն նրա պահանջած նիւթական զոհողութիւնների առաջ։ Այդ են պահանջում ինչպէս ամբողջ երկրի, նմանապէս և իւրաքանչիւր գիւղացու անհատական շահերը։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Երեկ Թիֆլիսից աշակերտական մի խումբ, Ա. Բ. Եւանգուլեանի առաջնորդութեամբ, ճանապարհուեց Մասիս սարի գագաթը բարձրանալու համար։ Խմբին մասնակցում են 40 հոգուց աւելի։ Այդ արշաւանքի գրական մասը գեղավարելու է Թիֆլիսի օգերևոյթաբանական կայսրական տեսուչ պ. Գլասեկ։

— Թիֆլիսի նահանգի երկրագործութեան և պետական կալուածների վարչութեան մէջ հիմնւած է առանձին յանձնաժողովութեանց նոր պաշտօն։ Նոր պաշտօնեան, պ. Ցիտովիչ, Պետերբուրգից հասել է Թիֆլիս և ստանձնել իր պաշտօնը։

— Ֆինանսների մինիստրութեան գլխաւոր բաժանմունքը տեղեկագրել է Թիֆլիսի վաճառականների առևտրին, որ ֆինանսների մինիստրի կողմից հաստատւած են Թիֆլիսի առևտրական ուսումնարանի հոգաբարձութեան նախագահ՝ Ի. Փ. Ցիգրանեան, իսկ անդամներ՝ Ա. Ց. Մանթաշեան, Ց. Ա. Ջաղինեան, Պ. Ց. Ալիքէգեան, Ա. Ն. Միլեան և Ա. Ա. Էնֆիաճեան։

— Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութեան երկրաբանական կոմիտէտին կից շուտով բացւելու է տեղեկատու մի բաժին, որի մէջ կենտրոնացած կլինեն Ռուսիայում գտնւած բոլոր հանքերին վերաբերեալ նիւթերը։ Ամեն մի հետաքրքրւողի իրաւունք կտրւի օգտուելու այդ նիւթերից և, բացի դրանից, բաժնի կառավարիչը մասնաւոր անձերի պահանջմամբ կտայ ամեն տեսակ տեղեկութիւններ և բացատրութիւններ զանազան հանքերի վերաբերմամբ։

—Բուխարայի էմիրն Եալթայից իր երկիրն է վերադառնալու այս ամսի երկրորդ կիսին Բագուի վրայով, ուր մտադիր է մնալ մի քանի օր։

—Պարտուշ է քաղաքագլխից խմբագրութեանս ստացած մի հրաւիրագրից իմանում ենք, որ սոյն օգոստոսի 30-ին և 31-ին այդ քաղաքում տօնւելու է ուկրաինեան (մալոռուսական) նորագոյն գրականութեան նախահայր բանաստեղծ Ի. Պ. Կոտլեարևսկու արձանի բացման հանդէսը։

— Օգոստոսի 9-ի լոյս 10-ի գիշերը կողոպտւած է Վլադիկավկազի հայոց եկեղեցին. տարել են եկեղեցական զանազան անօթներ մօտ 1000 ռ. արժողութեամբ։ Գողերը մտել են նոր վարձւած ժամկոչի օգնութեամբ, որը բաց է արել նրանց առաջ եկեղեցու դռները։ Ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցներով բռնւած են գողերը. մէկն անւանւում է Ֆեոդոր Պաստուխով, միւսը Իւան Դրանենկօ. Ժամկոչը դեռ ևս բռնւած չէ։

— Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստրութիւնը այգեգործական կայսերական ընկերութեան Կովկասի ճիւղին թոյլ է տւել այս տարի մեղուաբուծութեան վերաբերեալ ցուցահանդէս բանալ մրգանակաբաշխութեամբ հանդերձ Բորջոմի գաւառի Վորոնցովկա գիւղում։

— Թիֆլիսի նահանգի պետական կալուածների վարչութիւնը որոշել է հանել Թիֆլիսի բուսաբանական այգու, կաթոլիկաց գերեզմանատան և Օրբելեանց գիւղի միջև գտնւած արքունական հողերի յատակագիծը այդ հողերը կապալով տալու համար մասնաւոր անձերի երկարատև ժամանակամիջոցով։

-- Այգեգործութեան և գինեգործութեան կարիքներին վերաբերեալ Պետերբուրգում տեղի ունեցող առանձին խորհրդակցութեանը Կովկասի գիւղատնտեսական ընկերութեան կողմից մասնակցող պ. Խ. Վերմիշեանը ներկայացրել է երկու զեկուցում՝ գինեգործութեան վերաբերեալ տեղական մարմիններ հիմնելու և գինու կեղծման դէմ ձեռք առնելիք միջոցների մասին։ Այդ զեկուցումների մէջ նա ապացուցանում է, որ գինեգործութեան զարգացման հոգացողութիւնը պիտի յանձնւի զեմստվօներին, իսկ որտեղ զեմստվօներ չկան,—գինեգործների առանձին համաժողովներին։ Այդ համաժողովները պիտի ունենան մի միայն վարչութիւն և տուրք սահմանելու իրաւունք։ Այգեգործութիւնն ու գինեգործութիւնը զարգացնելու և այդ ճիւղերի մէջ եղող գործօնների առաջըն առնելու համար պետական գանձարանը պէտք է նպաստ տայ իր գումարներից, առանց գինու վրայ տուրք դրնելու։ Այգեգործութեան և գինեգործութեան կարիքները քննող յանձնաժողովը հաւանութիւն է տւել զեկուցանողի այս առաջարկներին, ենթադրելով իր կողմից, խիստ կարիք եղած դէպքում, տուրք դնել երկաթուղով փոխադրւող իւրաքանչիւր վեդրօ գինու վրայ 5 կոպէկից ոչ աւելի և բարձրացնել պատենտի տուրքը մինչև $1^{1}/_{2}$.

— Խմբագրութիւնս ստացաւ «Տնական դաստիարակութիւն», մայրերու ուղղւած խօսք, անգլիերէնէ թարգմանեց Պօղոս Ալեքսանեան, Նիկոսիա, 1903 թ., էջ 30.

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ.—Մաթէոս վարդապետը, որ ընտրւած էր համարւում Զմյռնիայի թեմական առաջնորդի պաշտօնի համար, այլևս չի լինելու անտուն։

ԶՈՒՌՆԱՅԻՑ.—Օգոստոսի 8-ին Պ. Ասեանների ներկայացրեց իր բենեֆիսին մի երկու անգամ փառ-վոդևիլներ։ Երկուքն էլ անհամ, անգոյն ու անբովանդակ բաներ, որ միայն ձանձրացնել կարող են։ Մենք միայն զարմանալ կարող ենք թէ ինչպէս մի դերասան համաձայնում է այդպիսի «պիէսներ» (?) ներկայացնել իր օգտին։ Վոդևիլները մի կողմ. նրանց մասին չենք ուզում խօսել, որովհետև մենք վատ, ճնշող տպաւորութեան տակ հեռացանք ոչ այնքան «պիէսների», որքան «պուէշա» յօրինւած բաժնի համար։ Նման «պուէշաներ» կարելի է սարքել Սարիբէկում, Դիլի այրբում են, բայց ոչ—ինչպէս մեր դերասաններն են ասում,—«գեղարւեստի տաճարում» կամ «հայկական բեմի, որբացած բեմի» վրայ... Կամիկ, կատակերգու, ինչպէս մենք անւանել էինք Պ. Ասեանին՝ ջոկ հասկացողութիւններ են, համեմատած կլոունութեանց հետ։ Ցաւելով պիտի ասել, որ պարոնը հակւած է դէպի վերջինները։ Շատ բան հարկաւոր չէ այդ համազմունքը կազմելու համար մի փոքր անվայել շարժումներ և կամ ուրոյն կերպով արտասանւած խօսք՝ արդէն մասնում են գեղասանի ինչ լինելը։ Այստեղ չիշելու է մի այլ հանգամանք. երկար տարիների փորձը ցոյց է տալիս, որ մեր դերասանները, չնչին բացառութեամբ, շատ աղօտ շատ հասարակ ու միակողմանի գաղափար ունեն գեղարւեստի, էսթետիկայի մասին. թող ների մեզ, և թէ համեստութեան մէջ գնելու հակադրութիւնք դրանց գեղարւեստական էսթետիկական պաշար այն հասկացողութեան, այն գիտութեան հետ, որ դրացականները կարող են ունենալ գոնգարտութեան կամ սաղմնաբանութեան մասին. Մեր կոմիկները յաւ պիտի հասկանան, որ մենք «գեղարւեստի տաճարը» երբէք չենք մտնում կրկէսային, անդրկոլիսական կատակի հաճոյքներ ստանալու համար,—բնաւ ոչ.—այլ հոգեկան բարոյական բաւականութիւններ ընձեռնել անելու նպատակով։ Այո՛ մենք բոլորովին այլ պահանջներ ունենք այդ «տաճարից» և նրա սպասաւորներից. քան այդ տալիս են նրանք. որ միանգամայն ստամոգծօրէն հակառակ է գեղարւեստի հիմունքներին ու պահանջներին։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Օգոստոսի 10-ին տեղիս Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցում խուռն բազմութեան ներկայութեամբ հայ հասարակութիւն [illegible] [illegible] Մելիքեանց [illegible] հայ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] թէ ինչպէս հանգուցեալ Սրբազանը՝ պատմութեան իւրաքանչիւր նշանաւոր պէտքը իր սրտին մօտ ընդունելով նկարագրել է այնպէս որ կարծես ինքն անձամբ ներկայ է եղել, տեսել, լսել է ու զգացել։

ՍԱՐԻՂԱՄԻՇԻՑ.—Օգոստոսի 6-ին, գիշերւայ ժամը 12-ին, այստեղ բռնկեց երկրաշարժ հարկադրական ձևով. ցնցումը թոյլ էր տևեց մի քա-

նի ակնթարթ։ Առաւօտեան այնպիսի մի սաստիկ փոթորիկ բարձրացաւ, որ ամբողջ օրուայ ընթացքում գիւղը կորած էր թանձր փոշու մէջ. սաստիկ քամու և անտանելի փոշու պատճառով շատերն այդ օրը տանից դուրս գալ չկարողացան։

—

ԴԱՌՆԻԲԱՍԱՐԻՑ (Երևանի գաւառ).— Օգոստոսի 5-ին Օղուրբէգլու գիւղում մի ինչ-որ չնչին բանի վրայ կռուի բռնուած ժամանակ մի հայ երիտասարդ դաշոյնով վիրաւորեց նոյն գիւղացի մի ուրիշ հայ երիտասարդի, իսկ վերջինս վեցհարուածեանով ծանր վիրաւորեց առաջինին։ Երկուսն էլ այժմըս պառկած են անկողնում։

— Յուլիսի 30-ին, ճաշից յետոյ ժամը 3—4-ին, Ղամարլու գիւղում, քիչ հեռու պոստատնից, շատերի ներկայութեամբ, ղամարլուեցի Ս. Մանուկեան Ղափախլու հրացանի մի հարուածով տեղնուտեղը սպանեց նոյն գիւղացի, ընդհանուրի յարգանքը վայելող Սահակ Ցովսէփեանին, որը կինէր մօտաւորապէս 50—55 տարեկան։ Ձարագործը սպանութիւնից յետոյ անհետացաւ և դեռ ևս չի բռնուած։ Սպանութեան պատճառն այգիներն ու հողերը ջրելուն են վերագրում։

— Այս տարի Դառնիբասարի վիճակի 50-ից աւելի հայ և թուրք գիւղերի ջրերն առատ են և շնորհիւ մեր երիտասարդ անկաշառ ջրբաժան Դոխկուզ գիւղացի Ս. Բաղդասարեանցի՝ ամեն գիւղ ստանում է իր համար որոշուած ջուրը։ Ջրի վրայ գնալ, ջուր գողանալ ասուած բանը չկայ մեզանում։

— Ծառապտուղները մեզանում այս տարի քիչ բացառութեամբ յաջող տարաւ։ Այգիների բերքը սովորականից շատ աւել է։ Բամբակի բերքը միջակ է։ Ցորենի և գարու բերքը գովելի չէ։ Մի խալւար (30 պ.) ցորենը ծախւում է 25—26 ր., իսկ գարին 20—22 ր., լոբին 35—40 ր., բրինձը 45—40 ր., նախուդը 60—70 ր.։ Կենդանական մթերքները ծախւում են՝ մսի ֆունտը ոչխարի 8 կ., տաւարի 7 կ., այծի 7 կ., թխած հացի ֆունտը $2\frac{1}{2}$ կ., նաւթի ֆունտը $3\frac{1}{2}$ կ., ձուն 100 ը 70 կ., հաւի հատը 25—30 կ., ճուտը 15—20 կ.։

Կ. ՊՈԼՍԻ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

—

Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին անդրանիկ կոնդակը Պոլսոյ և գաւառներու եկեղեցիներուն մէջ կարդացուելու մասին Ս. Պատրիարքը պաշտօնագիր մը ուղղած է Տ. Սահակ Սրբազանի, ինչպէս որոշուած էր Խառն Ժողովին մէջ։ Այս պաշտօնագրին մէջ Ս. Պատրիարքը Ազգ. Կեդ. Վարչութեան կողմէ կը գովէ Ս. Կաթողիկոսին նախանձախնդիր ոգին, զոր ցոյց տուած է միշտ Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցիին փառքը անստուեր և միութիւնը անբաժան պահելու համար. կըսէ թէ Խառն Ժողովը մեծ գոհութեամբ տեսած է որ միևնոյն ոգին կը փայլի իր կոնդակին մէջ. կը հռչակէ Մայր Աթոռին գերակայութիւնը, աշխարհի ամէն կողմը տարածուած Հայոց Հայրապետին ընդհանրականութեան անյեղլի սկզբունքները, որոնց սերտիւ յարած է աշխարհի ամէն կողմը, ինչպէս նաև Կիլիկիա տարածուած ամբողջ ազգը, և զորս ի զուր փորձեցին եղծանել կարգ մը ունայնասէր և կարճամիտ անձեր։ Ս. Պատրիարքը յոյս կը յայտնէ թէ Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը իր գործերուն մէջ առաջնորդուած նոյն ոգիէն, պիտի կրնայ մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցանել Հայ. Եկեղեցիին, և արծարծելով ամէնուն սրտին մէջ միևնոյն զգացումը, ի դերև հանել այն հնարքները որոնք ժամանակ մը ի գործ դրուեցան ազգին եկեղեցական և վարչական միութեան մէջ պառակտում մը յառաջ բերելու համար։ Ամէնէն վերջը, Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը փափաքելով հանդերձ որ ազգն ալ հաղորդ ըլլայ իրեն հետ այն քաղցր տպաւորութեան զոր կոնդակը ներգործած է իր ընտիր պարունակութեամբ, գիտել կուտայ թէ կոնդակները ուղղուած ըլլալով Կիլիկիոյ թեմականներուն, Ս. Էջմիածնի յատուկ Վիճակներուն մէջ անոնց ընթերցումը յարմար չպիտի ըլլար։

— Խառն Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանը, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին։ Ներկայ էին Կրօն. Ժողովէն Յովհաննէսեան և Մանկունի Արքեպիսկոպոսները և Պատր. Փոխանորդ Սրբազանը, իսկ Քաղաք. Ժողովէն՝ Նուսուֆեան, Խորբեան, Տէր Ներսէսեան, Տէմիրճիպաշեան և Ասատեան էֆ.-ները։ Ս. Պատրիարքը Ժողովին ծանոյց Իզմիրի բարիշան Առաջնորդ և կրօնական Ժողովին անդամ Տ. Մելքիսեդեկ Արք. ի վախճանումը, և հաղորդեց Գաւառ. Ժողովոյ կողմէ այս մասին գրկուած նամակը, որ հանգուցելոյն հիւանդութեան, վախճանման և յուղարկաւորութեան պարագաներուն վրայ տեղեկութիւններ կը պարունակէր։ Յառենի Ժողովոյ Տ. Մելքիսեդեկ Սրբազանի աշխատութիւնները և արդիւնքները յօգուտ Հայ. Եկեղեցւոյ՝ յիշատակուեցան գոհութեամբ, և Ժողովականք իրենց խորին վիշտը յայտնեցին այս դառն կորստեան համար, Ս. Նախագահը հոգւոց մը արտասանելով օրհնեց հանգուցելոյն յիշատակն, և ներկայ Ժողովականք յոտնկայս ունկնդրեցին։ Այս առթիւ Ժողովը նկատելով որ Իզմիրի կարևոր Վիճակը չի կրնար թափուր թողուիլ ընդ երկար և անմիջական պէտք կայ Առաջնորդի, որոշեց ընտրութեան հրահանգ ղրկել և եռանուն ցանկ մը պատրաստելով՝ ընտրելի նշանակեց Տ. Միսաքայ Արքեպսկ. Սուքիասեան, Տ. Բարթողիմէոս Արք. Չամչեան և Տ. Հմայեակ եպսկ. Դիմաքսեան։

—Զմիւռնիայէն տեղեկութիւն կուտան թէ տեղական պաշտօնական մարմինները սկսած պատրաստուիլ առաջնորդական ընտրութեան։ Ամենէն խոհական մասը պէտք կը տեսնէ նախապէս սանակցիլ ընտրելիներու հետ, և անոնց հաւանութիւնը առնելէ յետոյ կատարել ընտրութիւնը։ Այսպէս եղաւ հանգուցեալ Մելքիսեդեկ Սրբազանի օրով և ամէնէն բնական եղանակն ալ այս է։ Մաս մը կայ որ Նախկին առաջնորդ Տ. Ներսէս եպս.ի վերընտրութեան կփափաքի, ուրիշ մաս մըն ալ Գուրեան Սրբազանը կ'առաջարկէ իբրև ընտրելի, սակայն ամէն պարագայի մէջ անմիջական կերպով ընտրութիւն կատարելու մեծ փափաք չկայ, մինչև որ լաւ ուսումնասիրուին անձերը և անոնց հարմարութիւնը։

—Մարդահամարի կանոնագրին մէջ ինչ ինչ փոփոխութիւններ քննելու նպատակով յանձնաժողով մը կազմուած էր Պետական Խորհուրդի Օրէնսդիր ճիւղին մէջ, եւ Քաղաք. Ժողովին կողմէ այս յանձնաժողովին անդամ նշանակուած էր Տիգրան էֆ. Տէր Ներսէսեան։ Ծնունդներու և մահերու վերաբերեալ արձանագրութեանց նկատմամբ պատկանեալ Պատրիարքարաններու կողմէ հարկ եղած լուսաբանութիւնները ընծայելու համար, երկու Պատրիարքարաններու գործակատարները հրաւիրուած ըլլալով, երեքշաբթի օրը Յանձնաժողովին ներկայացան Ազգ. Պատրիարքարանի Ա. գործակատար Արիս էֆ. Փէշճեան և Յունաց Պատրիարքարանէն Իբրատէս էֆ. և պէտք եղած բացատրութիւնները տուին։

—Ցակոբոս Վ. Ճաղաղեան մտադրութիւն ունէր Արմաշու Միաբանութեան մէջ ընդունուելու և իր անձնական հարստութիւնը կազմող 100 ոսկին նուիրելու Դպրեվանքին։ Այս առաջարկը մատուցուած էր Խնամակալութեան, որ նկատելով նախ թէ Արմաշը՝ սովորական վանք մը չէ այլ դպրեվանք ուր միայն եկեղեցականութեան պատրաստուելու համար կարելի է մտնել և հարկ ալ չկայ միաբանութիւն պահելու և երկրորդ թէ Ցակոբոս Վ.ի այս դրամական նուէրը ընդունուի, կրնայ այս պարագան սկզբունք մը նկատուելով, պատճառ ըլլալ ուրիշներուն ալ նմանօրինակ առաջարկութիւններ ընելուն, ուստի ստիպուեր է չընդունիլ այդ առաջարկը։

—Ս. Պատրիարք ցաւակցական գիր մը գրեց Սելանիկի հոգևոր հովիւ Ջլղատեան Տ. Մկրտիչ ք.հ.—ի՝ որուն, հրդեհի մը հետևանքով երէցկինը և աղջիկը բոցերուն մէջ մնալով, անոնցմէ աղջիկ զաւակը մեռած էր։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՇՈՒՐՋԸ

Լուսաւորութեան մինիստրութեան միջնակարգ ուսումնարանների մասին հրատարակած շրջաբերականի առթիւ «С. П. Вѣдом.»-ում կարդում ենք.

Երիտասարդութիւնը՝ այդ ազգն է։

Նա է, որ իր մէջ պարունակում է ազնիւ զգացումների և ստեղծագործական ուժի գլխաւոր [illegible]։ Եւ երբ իւր բնութեամբ մաքուր ու անպատեհ այդ աղբիւրը պղտորւում է, այդ արդէն ինքն բաւականին նշան է, որ հասարակական կարգերն ու նոյն իսկ ազգն գտնւում է վտանգաւոր վիճակի մէջ, և այդ, անշուշտ, լուրջ անհանգստութիւն պէտք է պատճառի մեզ մեր ապագայի վերաբերութեամբ...

Իզուր չէ, որ հին հասարակութեան վերածնման կամ անկման բոլոր ժամանակներում նրա վերանորոգիչները, մինչև իսկ պարզ հետազօտողները ամեն բանից առաջ ձեռնարկում էին այդ հասարակութեան բարոյական վիճակը ուսումնասիրելու, որովհետև նրանից է կախուած ինչպէս մարդկային բոլոր հաստատութիւնների յառաջադիմութիւնը, նմանապէս և ամենաառողջ և ամենախելացի կանոնների ու հրամանագրերի անզօրութիւնը։

Ահա թէ ինչու, ի նկատի ունենալով մեր ժամանակակից հասարակութեան վիճակը, կարելի է երկրայել, որ իր բովանդակութեամբ նշանաւոր եղող մինիստրական այդ շրջաբերականը չի կարողանայ տալ սպասուած օգուտը։

Չարիքի պատճառը միմիայն ուսումնարանական վարչութեան և մանկավարժական խորհրդների կողմից արտայայտուած թուլութիւնը չէ, և ոչ էլ պէտք եղած հրահանգների չգոյութիւնը և կամ նրանց անգեղծ պահպանելու վերաբերմամբ պահանջուած ուշադրութիւնն ու եռանդութիւնը։ Նոյն իսկ վարչութեան թուլութիւնը բացատրւում է բարոյական ծայրայեղ քայքայմամբ այն հասարակութեան, որին նա պատկանում է…

Երբ սոհասարակ մասնաւոր է սնւում բոլոր ծնողների անզուսպ ցանկութիւնը՝ իրենց զաւակներին կրթութիւն տալու վերաբերութեամբ, մարդ ակամայ զգում է այդպիսի մի յայտարարութեան կեղծ լինելը։ Խիստ փոքր է այն ծնողների թիւը, որոնք իսկապէս հետաքրքրուած լինեն, թէ իրենց որդին մի բան սովորում է ուսումնարանում, թէ ոչ։ Իսկ նրանց ահագին մեծամասնութեան պահանջածը ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ այս և այն առարկայից իրենց որդու ստացած նիշերն և՝ իբրև լրումն ամենայնի՝ վկայականը։ Եթէ յունարէն լեզուի փոխարէն ցիզարներէն պահանջուի, իսկ երկրաչափութեան տեղ—գլխի վրայ քայլել, մայրերի և հայրերի ահագին մեծամասնութիւնը պարձել պէտք է շարունակեն լաւ նիշեր պահանջել այդ առարկաներից ևս։ Շատ հասկանալի է, որ այդպիսի մի վերաբերմունք դէպի ուսումը չի կարող անպատիժ մնալ։ Քննելով կուզը՝ կործանւում են նաև նրա քիմերը։ Այս է այն պատմական աքսիոմա, որ մի անգամ ևս ամենափայլուն կերպով հաստատում է ռուսական երիտասարդութեան աշխեղացիչ ոգևորութիւնը։ Ամենից աւելի նման զանգատներ լսւում են երիտասարդ [illegible] նկատմամբ, և այն էլ մինիստրութեան պէս [illegible]։ Իսկ, միւս կողմից, շնորհիւ վկայականի և նրա հետ կապուած ծառայութեան վերաբերեալ առանձնաշնորհումների, միջնադարեան արհեստականապէս ստեղծւում են մարդկանց ամբողջ բանակներ, որոնց միակ իդէալն է հնարաւոր եղածի չափ շուտով իրաւունք ստանալ «մունդիր» հագնելու և «կօկարդ» կպցնելու։ Հրապարակ է գալիս ահագին դաս մարդկանց, որոնք, շատ վաղ իրենց ընտանեկան նիստուկացի հետ կապ խզելով, դառնում են վերջին ծայր դիւրաթափանց, դժգոհ և հիւանդոտ ինքնասիրութեան տէր։

Ըստ յօդուածագրի համոզման, նկարագրուած դրութեան

հիմնական սխալը կայանում է նրանում, որ զարգացումը չափւում է համալսարանի այս կամ այն կուրսից դուրս եկած լինելու հանգամանքով, իսկ դիպլոմ ունենալը մէկին բացարձակ իրաւունք է տալիս մի ուրիշին բանտ նստեցնելու և կամ մեղաւորին անպայման դուրս բերելու։

Եզրափակելով իր խօսքը, յօդուածագիրը՝ իբրև միակ ելք այդ տխուր կացութիւնից ազատուելու համար, ուսումնարանական կարգի մէջ անհրաժեշտ է համարում կատարել արմատական փոփոխութիւններ։

ԹՈՒՐՔ ՀԱՑՐԵՆԱՍԷՐԻ ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԸ

(«С. Пет. Вѣдомости» № 213)

—

Թիւրք կառավարական հեղձուցիչ մթնոլորտը, լճացած շրջապատը մարդկանց մէջ մեռցնում են ամեն բարի ու ազնիւ ձգտում, քամում են նրանցից մարդկային արժանապատուութեան վերջին մասը և նրանց դարձնում սեփական կամքից ու ազատութիւնից զուրկ մեքենաներ։ Այսպէս Թիւրքիայում, լինել նոյն իսկ թիւրք և ունենալ սեփական համոզումներ ու արձակհամարձակ նրանց քարոզել—անկարելի բան է։ Խղճի ու բանականութեան ձայնը յարգողների և նրան հրապարակ հանողների թիւը խիստ սահմանափակ է Թիւրքիայում, և եթէ պատահում են այդպիսիներ,—շատ շուտով են պոկւում իրենց բնից և անողորմաբար շպրտւում Աֆրիկեան Տրիպոլիս, Եմէն, և այլն, ուր և շատ անգամ աւանդում են իրենց վերջին շունչը։

Թիւրք մարդու ապականութեան այդ շաբլոնին անհամաձայն մտածող, զգայող ու խօսողներից մինն է Աբդիւլ-Ազիզի թագաւորութեան ժամանակ նշանաւոր դեր խաղացած մի թիւրք բարձրաստիճան դիւանագէտ, որը երկար տարիների իր աքսորավայր Տրիպոլիսից հետևեալ տողերն է գրում իր թոռան, մահուանից կարճ ժամանակ առաջ։

Այդ տողերը թիւրք անկեղծ հայրենասէրի վերջին խոստովանութիւնն է, գրուած ծերութեան հասակում, գերեզմանի դռանը, հեռու հայրենիքից և լքուած մարդկանցից ու Աստուծուց։ Նրանք խիստ են, չարագուշակ են, բայց լի են ճշմարտութեամբ և ամենախենդանի գոյներով պատկերացնում են այս օրուայ Թիւրքիան։

Ահա թէ ինչ է գրում ծերունի թիւրք գեներալը իր թոռան։

«Վաղուց է քեզ չեմ տեսել, և այդ է պատճառը, որ ցանկացայ քեզ հետ խօսակցել, սիրտս փոքր ինչ դատարկած լինելու համար։ Ո՛չ ես և ո՛չ էլ հայրդ չկարողացանք յաջողութիւն ունենալ կեանքի մէջ։ Նա, խեղճը հոգին աւանդեց տարագրութեան մէջ, իսկ ես, ահա, տառապում եմ դեռ աքսորավայրում։ Դու—մեր արիւնը, միակ ողջ մնացած իմ ամենամօտիկ մարդն ես, որ նոյնպէս մի փայլուն ապագայի տէր չես։

«Այս յետ ընկած անկիւնումս տասն տարուց աւելի անցրած լինելով և առիթ ունենալով չորս կողմս կատարուած անհեթեթութիւնների ամենախորերը թափանցելու, ես վարժուել եմ մեր հայրենակիցներին երկու հաւասար դասերի բաժանելու։ Այստեղ, Աստուծոյ անիծուած այս երկրում, ապրում են երկու ծայրայեղութիւններ։ Երբ դու կեանքիդ ճանապարհի վրայ պատահես որևիցէ մարդու, առաջուց իմացած եղիր, որ նա կամ ամենակատարելագործուած տեսակին պատկանող սրիկայ է, և կամ բարձր պատուի տէր, որը կորչում, փչանում է յանուն բարութեան և ճշմարտութեան։ Առաջինները վայելում են կեանքի բոլոր բարիքները և երբէք կարեկցութիւն չունեն լքուածի վրայ, իսկ երկրորդները՝ կորչում են դանդաղ, բայց հաստատապէս։

«Երբեմն, Փրանսիա ապրածս ժամանակ, լրագրներ ու ամսաթերթեր շատ էի կարդում և կարդացածներիս վրայ շատ անգամ երկար մտածում էի։ Անցան շատ տարիներ։ Բաղդս ենթարկուեց խիստ փոփոխութիւնների, և ես այժմ, բացի մեր խեղճ-ու-կրակ թերթերից, ուրիշ ոչինչ չեմ կարդում։ Ես ինքս էլ չեմ կարողանում ինձ բացատրութիւն տալ, ինչու յանկարծ մէջս քեզ գրելու ցանկութիւն յղացաւ։ Շատ կարելի է, մօտալուտ մահուանս նախազգացումն է այդ։ Աստուած տար, որ այդպէս լինէր։ Ժամանակն է։ Վաղուց հասել է ժամանակը։ Չգիտեմ ինչպէս պատահեց, որտեղից մի շաբաթ առաջ, ձեռքս ընկաւ իտալական լրագրի մի համար՝ վերնագիրը պատռուած որը, դժբաղդաբար, չկարողացայ իմանալ։ Այդ լրագրում տպուած մի յօդուած ինձ ստիպեց շատ խոր մտածելու։ Դու իմանում ես, որ ես ոչ մի խօսակից չունեմ,—շուրջս ամբողջովին ագիտութիւն ու խաւար է, և ահա այդ է պատճառը, որ ես վճռեցի թղթի վրայ արտայայտել իմ սեփական համոզումներս, որոնք հիմնուած են իմ պաշտելի հայրենիքիս վերաբերուած երկար ու դառն փորձերի վրայ, հայրենիքի, որը ես կորցրել եմ այս միշտ, որովհետև բոլորովին համոզուած եմ, թէ այս անիծուած անկիւնումն էլ պէտք է վերջացնեմ օրերս։

«Մեր անբաղդ Թիւրքիայի մասին ամբողջ աշխարհը գրում է։ Կասկած չկայ, թէ շատ բան աւելացնում են, բայց և այնպէս փաստերը մնում են գարշելի փաստ, և արդարադատութեան ու պատուի վերաբերութեամբ ամեն հասկացողութիւն մարդ պէտք է կորցրած լինի, որ չուզի համաձայնել այդ դառն հետևանքների հետ։ Ես զարմանում եմ, աւելին կասեմ, ապշում եմ, թէ ինչպէս մեր ազնուական պարոնները, իմ նախկին բարեկամներս ու պաշտօնակիցներս մինչև այժմ դեռ ևս յամառում են ամենապարզ ճշմարտութիւնները հասկանալու, թէ մենք գտնւում ենք վերջնական քայքայման մէջ։ Մեր պետութեան վերջին տականքն է միայն մնացել։ Մակեդոնական անցքերը մեր բացարձակ անկարողութեան պերճախօս ապացոյցներն են, ինչպէս քաղաքական, նմանապէս և պետական առմամբ։ Մենք հայրենասիրութիւն չունենք, և ուրիշ բան չենք եթէ ոչ կիսավայրենի մի ցեղ, որի հայրենիքը այնտեղ է, ուր կարելի է լափել ու խմել։ Ի՞նչ բան կարող է մեզ փրկել։ Մի՞թէ սովից կոտորւող մեր զօրքը, որը ամբողջ տարով ռոճիկ չէ ստանում և կարգապահութեան մասին գաղափար անգամ չունի։ Շատ լաւ եմ ճանաչում այդ զօրքին, որի մէջ ծառայել եմ յիսուն տարուց աւելի։ Ես այդ զօրքին յիշում եմ ռուսական պատերազմից, և չնայելով, որ դրա վրայ քառասուն և հինգ տարուց աւելի է անցել, սակայն մեր զօրքերի շարքերում տիրում է նոյնպիսի խառնաշփոթութիւն, որպիսին գոյութիւն ունէր և այն ժամանակ։ Գուցէ իմ բարեկամներս յոյները գրել են նաւատորմղի վրայ։ Ցարգելի Հասան փաշան (վերջինս մահը, ինչպէս երևում է, յայտնի չէ եղել ծերունուն), որի անդունները կոտրւում են գողացած ոսկիների ծանրութիւնից և որը նոյնքան ընդունակ է նաւատորմղի կառավարիչ լինելու, որքան և հողագործ դառնալու, հաւանականաբար, շատ քիչ է հետաքրքրւում հայրենիքի բաղդով. նա լաւ գիտէ միայն, թէ իր սրիկայ որդուն թողնելու է հսկայական հարստութիւն, որը թիւրք ժողովրդի արիւնից քրտինքովն է ձեռք բերուած։ Ութսուն տարուց աւելի է, որ ես նրան ճանաչում եմ, երբ դեռ միասին սովորում էինք, սակայն, այդ բոլոր ժամանակի ընթացքում, մի անգամ գոնէ ինձ չի պատահել տեսնել, որ նա դուրս եկած լինի մեր «հռչակաւոր» նաւատորմիղը շրջելու, նաւատորմիղ, որ թղթի վրայ միայն գոյութիւն ունի։ Ի՞նչ ամօթալի տեսարան։ Ցոյների հետ մեր ունեցած պատերազմի ժամանակ, այստեղ ականջիս էր հասնում եւրոպացիների ծաղրը, որոնք ներկայ էին եղել մեր փտած զրահաւորների հանդիսաւոր, բայց, մեզ համար՝ նշաւակելի, ճանապարհ ձգուելուն։ Հապա մեր պաշտօնեանե՞րը—թշուառ, քաղցած, տգէտ։ Մի՞թէ նրանք պէտք է նոյնպէս լինեն փտած սիւներին։ Եւ կամ թէ մեր անբաղդ խեղճ ժողովուրդը. նա դադարել է այլ ևս արդարութեան վրայ հաւատք ունենալուց և իր հոգևոր հայրերի վրայ նայում է, որպէս աւազակների, որոնք առանց օրէնքից մի տառ անգամ շեղուելու՝ կողոպտում են նրան։ Ո՛չ։ Որքան էլ հայրենասէր լինեմ, այնուամենայնիւ չեմ կարող յիմարաբար ինքս ինձ գնորքների յանձնել մեր հայրենիքի ապագայի վերաբերութեամբ։

Ինձ միշտ զարմացնում էր, իսկ այժմ ապշեցնում է ուղղակի, թէ ինչպէս մեր մանր հարևանները, որոնք ծնունդ են առել մեր բթամտութեան պատճառով, մինչև այժմ չեն կարողանում գլուխ ընկնել՝ մեզ երկրի երեսից սրբելու և մեզանից վրէժ լուծելու մեր շատ-շատ մեղքերի համար։ Իմ կարծիքով, բացի ներքին թշնամիներից, որպիսիք են անատօլիական յոյները, ալբանիացիները աւազակները, արաբնե-

րը, քիւրդերը, հայերն և Եւրոպական Թիւրքիայում ապրող քրիստոնեաները. մենք ունենք հինգ սոսկալի արտաքին թշնամիներ, որոնք, եթէ միանան այսօր-վաղը քարուքանդ կանեն մեր երկիրը։

«Խօսք Ցունաստանի, Բուլղարիայի, Սերբիայի, Չերնոգորիայի և Ռումինիայի մասին է։ Իմ միայնակեցութեանս մէջ ուսումնասիրած լինելով Բալկանեան թերակղզու քարտէզը, ես գալիս եմ մեզ համար խիստ տխուր եզրակացութեան. ամեն բանից առաջ անխուսափելի է մեր պարտութիւնը։ Եւ մինչեւ Ցունաստանի հետ ունեցած մեր պատերազմը խայտառակութիւն չէ մեզ համար։ Այդ պատերազմը ամօթալի յաղթութիւն էր։ Բայց, ուրիշ անգամ, Ալլահը ինքը ազատի իմ հայրենիքս այդպիսի մի յաղթութիւնից։ Աւելի լաւ է, սակայն, տեսնենք, թէ մեր դրացիները այս քան տարուայ ընթացքում ինչ վիճակի հասան։ Ցունական թագաւորութեան բնակչութիւնը երկու միլիոնից բարձրացել է երեք և կէս միլիոնի, որ նշանակում է, մէկ և կէս անգամ մեծացել է։ Փինանսական տեսակէտից մեր դրացին տասնել լաւ պայմանների մէջ է գտնւում, քան մեր, այսպէս ասած, Թիւրք պետութիւնը։ Իւրաքանչիւր տարի այդ թագաւորութիւնը հինգ միլիոն ֆրանկի խնայողութիւն է անում, որովհետեւ ունեցած հարիւր միլիոնի եկամտից ծախսում է միայն իննսուն և հինգ միլիոնը։ Ներկայումս, նա կարող է դուրս հանել մինչև երկու հարիւր հազար զինուոր, իսկ նաւատորմիղը հասել է [illegible] գանազան [illegible] նաւերից։

(Վերջաբանակուէ)

Լազ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱՄԱԿ ԿԻՊՐՈՍԻՑ
(Նոր-Դար)-ի Թղթակցից

ՆԻԿՈՍԻԱ, 30 յուլիսի (ն. տ.).—Հոս ալ պատշաճ հանդիսաւորութեամբ կատարուեցաւ Ս. Էջմիածնի հաստատման հազար վեց հարիւր ամեակը։ Ցունիս 7, շաբաթ իրիկուն, առաջնորդ տ. Պետրոս վ. Սարաճեան եկեղեցւոյ մէջ հսկում կատարեց։ Կիւրակէ առաւօտ եկեղեցին, որ չքնաղապէս զարդարուած էր, յետ պատարագի անդաստան կատարելով հայր սուրբը մասնաւոր մաղթանքներ բրաւ ու աղօթեց հայաստանեայց եկեղեցւոյ հաստատ ու անսասան յարատեւութեան, Էջմիածնայ ու Սսոյ Սրբազնագոյն Հայրապետներու, Երուսաղեմայ ու Պոլսոյ պատրիարքներու կենաց և համայն հայ կղերի ու ազգութեան անփորձ ու անվտանգ պահպանման համար։

Նոյն երեկոյին ալ հայ-ընթերցատան մէջ ազգային հանդէս մը տեղի ունեցաւ։ Երգեհոնի ընկերակցութեամբ տղոց ու օրիորդներու կողմանէ երգուեցան ազգային բնտիր երգեր։ Օ. բուան տօնին առթիւ ատենախօսեցին Սարաճեան հայր սուրբ, պ. պ. Վահան Քիւրքճեան, Միհրան Սըվաճըեան և Ցրթ. Աստուածատուրեան։ Պ. Քիւրքճեանի պերճ ատենախօսութիւնը մեծ տպաւորութիւն յառաջ բերաւ ունկնդիրներու վրայ, մանաւանդ, երկրորդ անգամ, երբ իր ատենաբանութեան երկրորդ մասն կըխօսէր։ Ամենք իր ձեռքը թօթուելով՝ շնորհակալութիւն յայտնեցին իր առողջ գաղափարներուն համար։ Ներկայք ընթերցատան կողմանէ պատուասիրուեցան լեմոն ջուրով և պիսքիթով։

— Ցունիս 26 հինգշաբթի՝ Սահակայ և Մեսրովպայ տօնին օրը, ազգային վարժարանին մէջ դուտ դպրոցական հանդէս մը տեղի ունեցաւ։ Կրթարան Որբանոցի սանուք և ազգ. վարժարանի աշակերտներն ու աշակերտուհիները արտասանութիւններ ըրին և օրուան տօնին առթիւ իրենց արտայայտութիւնները եղող ճառեր կարդացին։ Երգուեցան երգեհոնով՝ «Ո՜վ մեծասքանչ դու լեզու», «Մայրենի լեզու, մայրենի բարբառ», «Տէր, կեցո՛ դու զհայս», «Անհոգ ես չես գիտում», և ուրիշ երգեր։ Ազգ. վարժարանի ուսուցիչ պ. Ցրթ. Աստուածատուրեան ս. Մեսրովպայ համառօտ կենսագրութիւնը ընելով՝ աշակերտաց դիմում բրաւ օրինակ բռնել իրենց կեանքի ընթացքին մէջ Ս. Մեսրովպը, որ, նախ, իբրև խոհուն ու հեռատես մեծ ազգասէր մը, հայութեան ու եկեղեցւոյ յարատեւ պահպանումը ըմբռնած էր՝ հայ ինքնուրոյն գրականութեան ստեղծումին մէջ, որուն իրագործման համար ոչ մի ջանք ու զոհողութիւն խնայած էր. և երկրորդ՝ իր անխոնջ ջանասիրութիւնը. այսինքն, աշակերտաին բարոյական նկարագրին վրայ ազդեցութիւն ունեցող երկու մեծագոյն միջոցները։ Ժողովուրդը մեծ մասամբ ներկայ էր այս հանդէսին։ Հանդէսին երկրորդ մասն էր մանուկներու երգերը զուարճալի ձեւերը հանդերձ։ Երրորդ մասը կկազմէ Կրթարան Որբանոցի տնօրէն պ. Քիւրքճեանի անձնական կողմանէ եղած պատուասիրութիւնը, որով բոլոր ներկայք լիմոն ջուր խմելէ զատ՝ աշակերտաց ալ, վիճակահանութեան ձեւով, տրուեցան եւրոպական պատկերազարդ բաւթ բօսթալներ՝ հանդերձ՝ շաքարներու, պիսքիթներու, շաքարահացի ու պ. Քիւրքճեանի կողմանէ պատրաստուած սրախօսութիւններ պարունակող բաղդաթղթիկներու ծրարիկներով։ Մէն մի բաղդաթղթի ընթերցում քրքիջներ կը խլէր ներկայներէն՝ անոնց պարունակութեանցը խիստ զուարճալիութեանը համար, որով պ. Քիւրքճեան, որ չափ որ անակնկալ մը, նոյնքան ալ հրճուանք պատճառած եղաւ հանդիսականաց ու դպրոցականներու։

Սիրակ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱԿԱՑԱԿԱՆ ՇՈՂՈՐԹԻՒՆ ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՄ

«Königsb. Hart. Zeit.» թերթը հաղորդում է, որ Միացեալ-Նահանգներում երևան է հանուած մի շատ խոշոր յափշտակութեան գործ։ Այդ երկրի բարձրագիր պաշտօնեաների մի խումբ մասնաւոր մի սինդիկատի ծախել է հնդկական հողի ընդարձակ տարածութիւն, որը՝ կնքուած պայմանագրի համաձայն՝ պատկանում է կարմրամորթերին, և դրանից գոյացած գումարը 700,000 դոլլար դրել է իր գրպանը։ Նահանգի կառավարութիւնը, որը հնդկական հողերի վրայ հսկելու իրաւունքն ունի, համաձայն «Morning Leader» թերթի ասածի, դիմում է արել առեւտրական դատախազին և խնդրել, որ քննութիւն նշանակուի այդ գործի վերաբերութեամբ։ Ծախուած հողերից արտաքսուած են 300,000 հնդիկ, որոնք՝ Միացեալ Նահանգների հետ կնքած պայմանագրի համաձայն՝ հողային իրաւունքներ ունեն այդ երկրում։

Այդ հսկայական դէպքը ահագին վրդովմունք է առաջ բերել ամերիկական հասարակութեան մէջ։

ԸՆԴՀԱՆՐԱԿԱՆ ՌԱԲԲԻ

Ռաբբիների Կրակովում ունեցած միջազգային համաժողովի ժամանակ Տարնով քաղաքի կողմից եկած Չիր ռաբբին Գալիցիայի ռաբբիների կողմից առաջարկել է կազմել ռաբբիների միջազգային դաշնակցութիւն, որի գլուխը կանգնած լինի բոլոր երկրների ռաբբիների կողմից ընտրուած մի «պետ», կեդրոնացնելով իր մէջ ամբողջ դաշնակցութեան իշխանութիւնը։ Այդ առաջարկը ընդունելութիւն է գտել, սակայն գլխաւորի ընտրութիւնը դեռ չի կայացել։ Ապագայում ընտրուելիք ռաբբին հրէութեան համար, պէտք է ունենայ այն նշանակութիւնը, ինչ նշանակութիւն որ ունի պապը կաթոլիկութեան համար։

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ըստ ևս բոլորովին չլսողացած Ռոստկովսկու սպանութեամբ յուզուած մտքերը, թիւրքերի մէջ արդէն ծրագրներ են յղացւում միևնոյն խաղը խաղալ, Մակեդոնիայի ռուսական մի ուրիշ հիւպատոսի կեանքի վերաբերութեամբ։

«Београд. Новине» թերթի Սոլունի ռուսական հիւպատոսը շրջում է Մակեդոնիայի ապստամբութիւն տարածուած նահանգները և քրիստոնեաներին գրգռում է Թիւրքերի դէմ։

ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅՈՒՄ

Օխրիդի գաւառի Սերուլա գիւղի շրջականերում ապստամբների ու թիւրք զօրքերի միջև տեղի է ունեցել արիւնահեղ կռիւ։ Երկու կողմից ևս բազմաթիւ մարդիկ են սպանուել։ Կիչևի գաւառում ապստամբները գրաւել են մեծ թւով թիւրք գիւղեր. բնակիչները յօժարակամ զէնքերը վար դնելով միացել են ապստամբներին։ Ալբանիական զօրեղ խմբեր շարժուել են Դիբրեանսկից և, յարձակուելով քրիստոնեաների գիւղերի վրայ, կողոպտում և աւերում են և անպաշտպան բնակիչներին անխնայ կոտորում։ Ապստամբութեան մասնակցում է նաև տեղական ամբողջ սերբ ժողովուրդը։ Ապստամբները պատերազմական գործողութիւնների ժամանակ դիմում են ուժանակի։ Լերինի գաւառը, անընդհատ կռիւների պատճառով ամբողջովին աւերուած է։

ՀԱՄԱՍԼԱՒՈՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ։

Բալկանեան փոքր ազգութիւնների քաղաքական գործիչների և կուսակցութիւնների մէջ յաճախ արծարծուած է համասլաւոնական միութիւն ստեղծելու միտքը, սակայն այս կամ այն ազգութեան անհատական ձգտումները միշտ արգելք են հանդիսացել այդ հիմնական մտքի իրագործման։ «Information» թերթի Բէլգրադի թղթակիցը յայտնում է, որ վերջին ժամանակները այդպիսի մի դաշնակցութեան մասին տարածուած լուրերը յամառ կերպով շարունակւում են Սերբիայում։ Այս անգամ,—աւելացնում է թղթակիցը,—այդ տարաձայնութիւնները, թւում է, թէ աւելի իրական և հիմնաւոր են, թէև պաշտօնական բանակցութիւնների մասին դեռ ևս խօսք անգամ չի կարող լինել։ Այդ դաշնակցութեան աւետաբերը համարւում է Բուլղարիայի և Սերբիայի միմեանց մօտենալը։ Օկըպիայում՝ այդ մտքով սկսել են գրագուել մանաւորապէս պետական վերջին յեղաշրջումից յետոյ։ Մինիստրական շատ խորհուրդներում այդ հարցը բարձրացել է, և մինիստր-նախագահ Աւակումովիչը, նմանապէս և արտաքին գործերի մինիստր Կալևիչը ամէն ջանք ի գործ են դրել Բուլղարիայի հետ անկեղծ եղբայրական յարաբերութիւններ հաստատելու համար. այդ նպատակով պետական անձերի կողմից կատարւում են անպաշտօն բանակցութիւններ։

ԵՐԿՈՒ «ԿԱՐԵՒՈՐ» ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ

Թիւրքական «Իգդամ» թերթը հաղորդում է սուլթանի երկու իրադէների բովանդակութիւնը, որոնք տրուած են ոստիկանութեան մինիստրին։ Այդ իրադէներից մէկում սուլթանը պատուիրում է մահմեդական երեխաներին խիստ կերպով արգելել կրպակներ գըլխարկ գնալ և մահմեդական աղջկերանց բաց երեսով փողոց դուրս գալ։ Իսկ միւս իրադէով, մասնաւորապէս լինելով մարգարէի օրէնքի գեղջ մտքի վրայ՝ ոգելից ըմպելիքների մահմեդականների ժողովրդի մէջ տարածուելու վերաբերութեամբ, ոստիկանական մինիստրութեան հրամայում է խստացնել պատժական միջոցները ընդդէմ օրէնքը գերծողների։

ԷՄԲԵՐՆԵՐԻ ԴԱՏԸ *)

Երկու օրուայ ընդհատումից յետոյ գործի քննութիւնը վերանորոգւում է երկու շաբթի «Ցմահ ռենտի» գործերը փակող յանձնաժողովի նախագահի ցուցմունքով։

Թերեզան պնդում է, որ բոլոր պարտատէրները կստանան իրենց փողերը։ Ցիշեալ յանձնաժողովի նախագահը շատ էլ համակիր չէ Թերեզայի այդ յաւատեսութեան. գոնէ գոյութիւն ունեցող կայքերը բաւական չեն այդ լաւատեսութիւնն արդարացնելու համար։

Այնուհետև մէկը միւսի ետևից կանչւում են շարք վկաներ, խեղճ ու կրակ մարդիկ, որոնց խնայած կոպէկները լօգս են գնցել «Ցմահ ռենտի» հետ։ Նրանց ցուցմունքները խիստ [illegible] տպաւորութիւն են գործում մեզ համար։ Եւ եթէ բանկիրների և վաշխառուների ցուցմունքներից յետոյ հասարակութեան համակրանքը մեղադրեալների կողմն էր լինում, այժմ, ի տես այդ խեղճ ու կրակ մարդկանց, տրամադրութիւնը խիստ փոխւում է։ Լաբորին զգում է բուշէի վտանգը և գործ է դնում իր բոլոր ճարպիկութիւնը մեղմելու համար։ Նրա ձայնի մէջ այլ ևս չի լսւում սովորական կծու տօնը, այլ նա փաղաքուշ ձայնով աշխատում է հանգստացնել վկաներին, ասելով՝ նրանց ոչ մի կոպէկը չի կորչել, Էմբերների ամենքին կվճարեն։ Վկաներից մէկը, մի ծերունի զինուոր, խորամանկութեամբ ժպտալով շնորհակալութիւն է յայտնում այդ խոստման համար. նա ասում է, թէ վնաս չունի, ինքը պատրաստ է ծառայութիւն մատուցանելու այդպիսի մի գեղեցիկ կնոջ և, թերևս, յետ կստանայ նրանից իր փողերը։ Ընդ ամեն նա զինուորական պատիւ է տալիս։ Հասարակութիւնը ծիծաղում է։

Հարցուփորձի է ենթարկւում պատուանը կպցնող Բուսակ. Էմբերների փախստից առաջ նա Ռոմէն Դորինեակի հետ միասին 1 ժամուայ ընթացքում այրում էր թղթերով և նամակներով լի մեծ ծրարներ։

Նախագահ.— Այդ բանում Ռոմէն օգնո՞ւմ էր ձեզ։

Բուսակ.— Այո, մենք միասին էինք այրում։

Նախագահ.— Դուք երկուսդ էլ կանգնած էիք բուխարու առաջ։

Բուսակ.— Այո, և լաւ էլ քրտնեցինք։ (Ծիծաղ)։

Երդուեալներից մէկը հետաքրքրւում է իմանալ, թէ ծրարներն ինչ մեծութեան էին։

Բուսակ.— Զանազան մեծութեան։

Կանչւում է ոստիկանական կոմիսար Ֆրանս, որը Էմբերներին Մադրիդից Պարիզ էր բերել։

Ֆրանս.— Տիկին Էմբերն ասում էր, թէ խիստ ուզում է Պարիզ գնալ, որպէսզի ամեն բան յայտնի նախնական քննութեան ժամանակ։

Թերեզան ուրախ ժպտում է, ինչպէս սովորաբար անում է նա, երբ պէտք է մի երկար պատմութիւն անի, և սկսում է պատմել իր փախուստը։

Թերեզա.— Մայիսի 7-ին ես գնացի Բորդօ, մեկոնց չասելով, թէ ինչու համար։ Բորդօյի կայարանում պիտի տեսնէի մի պարոնի, յետոյ այնտեղից հեռագիր պիտի ուղարկէի Պարիզ հարստութիւնս ազատելու համար, որովհետև, կրկնում եմ, արժեթղթերը մընում են Պարիզում և չեն այրուած. նրանք գոյութիւն ունեն և կեղծ չեն։ Ցետոյ պիտի վերադառնայի Պարիզ, բայց ուզում էի, որ Ֆրեդերիկը մնայ Բորդօյում։ Ես Ռոմէնին էլ չէի ուզում հետս վերցնել։

Ռոմէն.— Ասենք ես ինքս էլ չէի ուզում գալ այստեղ։ (Ծիծաղ)։

Թերեզա. — Ճիշտ է. Ռոմէնը չէր ուզում, բայց ես Պարիզումն եմ։ Ես կմնամ Պարիզում և չեմ հեռանայ այս տեղից։ Ցետոյ ես գնացի Բորդօ և իմացայ, որ այն անձը, որին որոնում էի, Մադրիդում է։ Պարոնայք երդուեալներ, տիկին Էմբերին չճանաչողը միայն կարող է հաւատալ, թէ նա փախել է։ Եթէ մինչև անգամ նա, ինչպէս այդ պնդում է մամուլը (դիմելով լրագրողներին), արկածախնդիր մի կին լինէր, այնուամենայնիւ այդպիսի բան չէր անիլ։ Բորդօյում ես խիստ յուզման ենթարկուեցի։ Մադրիդում իմացայ, որ այն անձը, որը պէտք է արժեթղթերը յանձնէր իմ տան կառավարիչ Պարէյին, չի կատարել իմ պատուէրը, պանելով, թէ փողերը գրաւի կառավարութիւնը։ Եթէ այդ անձը (սպառնալից դառնալով հասարակութեան կողմը, կարծէս այդ անձը գըտնւում է հասարակութեան մէջ) փոխգիրս չտայ, այն ժամանակ ես ամեն բան կասեմ։

Այնուհետև մի ամբողջ կէս ժամի չափ ևէկ. Էմբերը խօսում է Մադրիդում իր վարած կեանքի մասին։ Նա պնդում է, ի միջի այլոց, թէ ֆրանսիական դեսպանն այնտեղ ճանաչել և բարևել էր իրեն, թէ կառավարութիւնը չէր ուզում ձերբակալել իրեն։ Ֆրիդերիկը պնդում է Թերեզայից յետոյ, թէ Մադրիդում իրենք ապրում էին ազատ համարձակ և ոչ ոքից չէին թաքնւում։

Այս բանին պատասխանելու փոխարէն նախագահը երդուեալներին ցոյց է տալիս լուսանկարներ, որոնց մէջ Էմբերները և գործընկերները նկարուած են փոխուած մօրուքներով և մազերի սանրուածքով։ Այդ լուսանկարները հանուած են Մադրիդում նրանց ձերբակալման ժամանակ։

Վկաների ցուցմունքը շարունակւում է։ Նոր բան չկայ դրեթէ։ Նախագահը կանչում է ոստիկանապետ Լէպինին։

Թերեզա.—Ես խնդրում եմ պ. Լէպինին, որ ասէ, թէ ես արդեօք չեմ եղել իր մօտ, երբ գործը վերաբերւում էր Գիլլաթ անունով մի կնոջ ձերբակալման, որը սպառնում էր մեզ, և այդ բանի համար այդ կնոջն արդեօք դժատուն չտարան։

Լէպին.—Ես ամեններին չեմ յիշում մի այդպիսի դէպք։

Թերեզան կրկնում է իր հարցմունքը։

Լէպին.—Ես չեմ յիշում, որ տիկին Էմբերն ինձ մօտ եղած լինի։

Թերեզա.—Ուրեմն ես կխնդրէի պ. Լէպինին, որ ասէ, թէ չի՞ յիշում արդեօք, որ ես մասնիր էի քաղաքական շատ նշանաւոր գործիչների հետ հրատարակել մի մեծ և լուրջ լրագիր։

Լէպին՝—Բոլորովին ճիշտ է։ Այն ժամանակ ես գնացել էի տիկին Էմբերի մօտ. դա իմ միակ այցն էր. ես գնացել էի առաջարկելու, որ իմ բարեկամներից մէկին ընդունէ իբրև ղեկավար իր ծրագրած լրագրի։

Թերեզա.—Այդ ժամանակ մենք արդեօք չէինք խօսում «Ցմահ ռենտի» մասին։

Լէպին.—Ո՛չ, ես երբէք այդ խօսքը չեմ արտասանել ձեր տանը։

Թերեզա.—Ես յոյս ունեմ, որ պ. ոստիկանապետի յիշողութիւնը կվերադառնայ։ Ասենք ես չեմ էլ ուզում, որ նա յիշէ, թէ ինձ հետ ծանօթ է եղել։

Այս ասելով Թերեզան արհամարհական և զզուանք արտայայտող մի հայեացքով չափում է ոստիկանապետին ոտից գլուխ, Ոստիկանապետը հեռանում է դատաւորի սեղանի մօտից։

Այնուհետև կանչւում են ուրիշ վկաներ—մի քանի պրոֆեսորներ և խոշոր արդիւնաբերողներ, որոնք լաւ են խօսում Էմիլ Դորինեակի և Ֆրեդերիկ Էմբերի մասին։

Արանով վերջանում է վկաների փարձը։

Նախագահը բացատրում է երդուեալներին, թէ ինչ պատիժ է սպասում մեղադրեալներին։ Եթէ կեղծումներն ապացուցուած ճանաչուեն, այդ դէպքում ամենամեծ պատիժը հինգ տարուայ բանտարկութիւնն է։ Այնուհետև նախագահը դիմում է Ֆրեդերիկ Էմբերին։

Նախագահ.—Այժմ չէի՞ք հաճիլ արդեօք ասել՝ թէ տեսել էք դուք արդեօք ծերունի Կրաուֆորդի կտակագիրը և, թէ տեսել էք, ո՞րտեղ էք տեսել։

Ֆրեդերիկ (դանդաղօրէն).—Ես չեմ հետաքրքրուել այդ գործերով և ոչինչ չգիտեմ։ Այնուհետև նախագահը տալիս է նրան մի շարք հարցումներ, որոնց Ֆրեդերիկը պատասխանում է միշտ այսպէս. «Ես այդ չեմ յիշում» կամ «Ես այդ բանին ոչ մի նշանակութիւն չեմ տուել»։

Նախագահ.—100 միլիոնի ժառանգութեանն էլ նշանակութիւն չէք տուել։

Ֆրեդերիկ.—Թէկուզ 600 միլիոնի ժառանգութիւն էլ լինէր, դարձեալ նշանակութիւն չէի տայ։

Նախագահ.—Ինչո՞ւ դուք ստորագրել էք մի միլիոն բուբլու պարտամուրհակ, գիտենալով հանդերձ, որ չէք կարող վճարել։

Ֆրեդերիկ.—Ես կատարելապէս հաւատում էի կնոջս ազնուութեան (Տրտունջ հասարակութեան մէջ)։ Ես այժմ էլ հաւատում եմ նրան։

Նախագահ.—Տիկին Էմբեր, վերկացէք։

Թերեզան վեր է կենում։

Նախագահ.—Ի՞նչ պարագաներում իմացաք դուք կտակի մասին։

Թերեզա (դանդաղօրէն, կսկծալի ձայնով և դէմքի տրտայայտութեամբ).—Մեր տանը խուզարկութեան ժամանակ գտան մազիկներ, որ ես բանեցնում էի եօթ տարեկան հասակումս, և մանկական սպիտակ հագուստ. մինչև եօթ տարեկան հասակս ես միշտ սպիտակ շոր էի հագնում։ Մայրիկս ասաց ինձ, որ ես խիստ հարուստ եմ և կը հարստանամ։ Մայրիկս մեռաւ։ Այն ժամանակ ես հաւաքեցի եղբայրներիս և քոյրերիս այն սենեակում, որը գտնւում էր խեղճ մօրս սենեակին կից, և ասացի, թէ ես կը խնամեմ նրանց և թէ մենք հարուստ ենք։ Ցետոյ ես ծանօթացայ Ֆրեդերիկի հետ։ Ես երբէք չեմ սիրել ուրիշ տղամարդի, երբէք չեմ ունեցել ուրիշ

*) Տես «Նոր-Դար» № 143

ալը։ Հայրս միշտ փող ունէր, նա փողերը պահում էր ծաղկամանի մէջ և ծաղկամանը թաղում էր հողի մէջ։

Նախագահ (ընդհատելով այդ կոմեդիան)․—Ես ձեզ հարցնում եմ, թէ ինչ պարագաներում իմացաք կտակի մասին։

Պատասխանելու տեղ Թերեզան ասում է, թէ մի երեկոյ մի փոքրիկ անգուկի մէջ գտնուեցաւ 36 միլիոն։ Ինչ վերաբերում է Վալդեկ-Ռուսսօին, նա չէր համարձակւում ձերբակալել տալ ինձ, Թերեզային, որովհետև ուզում էր պաշտ... քաղաքական մի գործիչ։ Բայց հարկ չկայ անհանգստանալու․ միլիոնները գոյութիւն ունին, Լաբորին գիտէ, թէ որտեղ են այդ միլիոնները․ դա միակ անձն է, որին Թերեզան վստահացել է յայտնել իր գաղտնիքը։

Թերեզան իր չափ զզուելի սպառնութիւնը վերջացնում է այսպիսի մի հառաչանքով «Ես զոհ եմ, ինձ դէմ ոչ մի փաստ չկայ, իմ խիղճս արդար է»։

Նախագահ.—Կասէք, դուք որտեղ են միլիոնները։

Թերեզա.— Ուզում են, որ ես դատապարտուեմ․ կառավարութիւնը և արդարադատութեան մինիստր Վալլէն այդ են ուզում։ Բայց, պարոնայք երդուեալներ, դուք չէք դատապարտիլ ինձ բանտարկութեան մի օր անգամ։

Նախագահ.— Դուք ասում էիք, թէ կխօսէք վկաների ցուցմունքներից յետոյ։ Անհուսալիկ վերջացած են ցուցմունքները։

Թերեզա.— Ես ասացի, թէ կխօսեմ վիճաբանութիւններից յետոյ և թէ կարող չի լինիլ խօսելու, եթէ միլիոնները յայտնուեն մինչև այդ ժամանակ։ Բայց ես ամենևին չեմ խօսիլ, ես դեռ ունիմ 24 ժամ ժամանակ։ Ծախսերին իմ մահճակալը, ես պահանջում եմ իմ մահճակալը։ Այժմ մահու և կեանքի կռիւ է կատարւում տիկին Էմբերի և արդարադատութեան մինիստր Վալլէի միջև։ Պարոնայք երդուեալներ, Նայեցէք ինձ. նման եմ արդեօք ոճրագործի։

Թերեզան այդ բոլէին կատարելապէս խելագարի է նմանում։ Նախագահը դադարեցնում է այդ տեսարանը, նիստը փակելով։

ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

(ՌՈՒՍԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ)

Օգոստոսի 13 ից.

ՊԼՈՑԿ.—Տեղեկութիւն է ստացուած, որ Ռիպինի գաւառում, ծրագրուած երկաթուղու մօտ, քարածուխի հանք է գտնուած։

ՍԵՒԱՍՏՈՊՈԼ.—Այսօր երկաթուղու կայարանում հրդեհ պատահեց. ոչնչացած են ծառայողների բնակարանները. վնասուած են առաջին և երկրորդ կարգի դահլիճները։

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Դեսպան Նովակովիչ մեկնեց Պետերբուրգ իր հաւատարմագրերը յանձնելու համար։

ՕԴԵՍՍԱ.—Օգոստոսի 13-ին, առաւօտեան, այստեղ հասաւ «Ցերեզ» պահականաւը, բերելով Ռոստկովսկու մարմինը հանգուցեալի կնոջ և երեխաների և Կ. Պոլսի ռուսաց դեսպանի ներկայացուցիչ Մանդելշտամի ուղեկցութեամբ։ Մարմինը դիմաւորելու համար հաւաքուած էին արտաքին գործերի մինիստրութեան ներկայացուցիչը, քաղաքային վարչութիւնն իր ամբողջ կազմով, քաղաքացիական և զինուորական իշխանութիւնները, հոգևորականութիւնը, զօրքեր և բազմամարդ ամբոխ։ Դագաղը դրուեց դիակառքի վրայ, որը ծածկուած էր պսակներով։ Կարճ ...ից յետոյ տխուր թափորը դիմեց դէպի տաճար սպակեր փողոցներով։ Մուտքի մօտ դիմաւորեց բարձր սրբազան Ցուստինը հոգևորականութեան հետ և դագաղը դրուեց սև մահուդով ծածկուած դիակառքի վրայ։ Առաջին հոգեհանգիստը կատարեց բարձր սրբազան Ցուստինը։ Թաղումը կկատարուի վաղը։

ՍՈՖԻԱ.—Ադրիանուպոլսի վիլայէթում ապստամբները փարձեցին գրաւել Ինիադայի մօտ գտնուած փարոսը։ Սպասում են, որ նրանք յարձակւում կգործեն Մալկոտիրնովայի վրայ։

Համզիբէյլի գիւղն, Անդրիանոպոլսի մօտ, յարձակման ենթարկուեց և կրակի մատնուեց։ Դերիբէօյը քարուքանդ է արուած։ Ապստամբները գրաւած են Ղրքքիլիսէի սանջակի մեծ մասը։

ՊԱՐԻԶ.—Էմիլ ... սոցիալիստները բացեցին վճռական բողոքի։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Ադրիանապոլսի վալին օգոստոսի 11ից հաղորդում է, որ ապստամբները կրակի են մատնել մահմեդական բոլոր գիւղերը Տիրնովոյի շրջակայքում. Տիրնովի մարդային վերահսկչի կին ու երեխան դաժանաբար սպանուած են։

30 հոգուց բաղկացած մի հրոսակախումբ հարձակւում գործեց մահմեդական Հաջիդան Իսեհմեդ գիւղի վրայ և ամբողջապէս գրեթէ մեխիր է դարձրել։ Լոյս 10-ի գիշերը ապստամբները յարձակւում գործեցին Տիրնովոյում զօրանոցի վրայ, բայց յետ մղուեցին։

Օգոստոսի 14-ից.

ՊՈՐՏ ԱՐՏՈՒՐ. Քաղաքը պատրաստում է հանդիսաւորապէս դիմաւորելու գեներալ-ադիւտանտ Ալէքսէևին, որը վերադառնում է Վլադիվոստոկից փոխարքայի պաշտօնով։ Օգոստոսի 10-ին տեղս հասաւ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնական յանձնախմբի անդամ գեներալ-մայոր Աքբերիր վաճառականական ուսումնարան հիմնարկելու նպատակով։ Սանչ... և Պուլունձիան կայարանների միջև խունխուզների մի աւազակախումբ յարձակուել է հեռագրական գծի նորոգողների վրայ. չինացի բանուորները փախուստ են տուել. տեխնիկը հրաշանտձութիւն է ունեցել մի քանի անգամ մինչև պահապանի և կազակների հասնելը. պահապանը վիրաւորուած է. սպանուած է երեք խունխուզ։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Կ. Պոլսից 110 կիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, Պինկի մօտերը, երևացել են ապստամբների հրոսակախումբեր։ Թէև Կ. Պոլսին ոչ մի վտանգ չէ սպառնում, բայց և այնպէս միջոցներ են ձեռք առնուած շրջակայքը պահպանելու համար։ Կասկածելի եղող բուլղարները ձերբակալուել են։

ՏՐԻՊՈԼԻՍ. — Թիւրք կառավարութիւնը հրաման է արել Մակեդոնիա գտնուող զօրքերի համար ձիեր գնել։

ՆԷԱՊՈԼ. — Պէս օրուայ մօտերը Վեզուվը արտաւիժեց մեծ քանակութեամբ լաւայ, որը կարճ ժամանակի ընթացքում անցել է 400 մեթր տարածութիւն և կանգ առել 850 մեթրի վրայ, երկաթուղու կայարանի առաջ Դեռևս անմիջական վտանգ չի սեռնուում։

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Ի պատասխան աւստրիական դեսպանատան զեկուցագրի, Դուռը պատասխանում է, թէ բացի Էգիր փաշայից, որին յանձնուած է արևելեան երկաթուղու պահպանութեան պահանջած միջոցների ձեռնարկութիւնը, իսկ մասնաւորապէս Ադրիա Նոպոլիս—Կ. Պոլիս գծինը, Սելանիկի գծի համար ես նշանակուած է Սուլէյման փաշան։ Յարձակումների առաջն առնելու համար կայարանների պահպանութիւնը զօրեղացուած է։ Վերջին օրերը դիւանագիտական մասին արուած առաջադրութիւնների հետեւանքը եղել է այն, որ Դուռը հրաման է արել քաղաքական, զինուորական և հոգևոր իշխանութիւններին՝ զսպել մահմեդականների մոլեռանդութիւնը և զօրքի բռնութիւնները քրիստոնեաների դէմ։ Գործադրելու պարտականութիւնը դրւում է ձեռնհաս հաստատութիւնների վրայ։

Կ. ՊՈԼԻՍ,—Կըրքըլիսէ սանջակում կատարուած բռնութիւնների պատճառով, որոնք մահմեդական և քրիստոնեայ բնակչութեան ստիպել են ահագին խմբերով Կ. Պոլիս ապաւինել, Դուռը մտադրւում է դիմում անել մեծ պետութիւններին և Սոֆիա լուրջ գանգատներով, հրապարակ հանելով ձեռքի տակ ունեցած այնպիսի ապացոյցներ, որոնց համաձայն Բուլղարիան ոչ միայն ապստամբական հրոսակախմբերին պաշտպանում է մատակարարում, այլ նա շարժումը նիւթականապէս ևս պաշտպանում է։ Թիւրքիան յայտարարում է, թէ ինքը հետևանքների համար ոչ մի պատասխանատուութիւն չի վերցնում իր վրայ։

ՊԱՐԻԶ.—Պառլամենտի բացումը, որ նշանակուած էր սեպտեմբերի 30-ին, իտալական թագաւորի գալու պատճառով տեղի է ունենալու մի շաբաթ ուշ։

ՍՈՖԻԱ.—Ուշադրութեան առնելով Դրան այն գանգատը, թէ իբր միքանի ապստամբական խմբեր աննկատելի կերպով բուլղարական սահմանն են անցել, Ներքին գործերի մինիստրը տեղական իշխանութիւններին առաջարկել է խիստ կերպով հետևել։ Խմբեր կազմուելու վրայ և թոյլ չտալ նրանց բուլղարտղան սահմանները անցնելու։ Մակեդոնիայում կատարուած անցքերի պատճառով կազմուած բազմաժողով միտինգի մէջ որոշում է կայացուել, որ ազգը պատրաստ է գործնական միջոցներ ձեռք առնել Մակեդոնիայում շարունակուող գազանութիւններին վերջ տալու համար։ Թիւրքերի բազմանդամ խմբեր, որոնց վրայ հրոսակախմբերը Ադրիանոպոլսի վիլայէթում ահ ու սարսափ են տարածել, փախչում են Կ. Պոլիս։ Գլուխները կորցրած թիւրք իշխանութիւնները չգիտեն, թէ ինչ պէտք է անել։ Սուլթանը Ռուշտր փաշային յետ է կանչել։ Մակեդոնիայում թիւրքերը շարունակում են վաէժխնդիր լինել քրիստոնեայ ժողովրդից։

Խմբագիր՝ հրատարակիչ
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Всякій

можетъ заработать легко и честно до 400 руб. мѣсячно, безъ особыхъ знаній, и расходовъ. Посылайте только скорѣй Вашъ адресъ на U 113 an das

Annoncen-Bureau des Merkur-in Mannheim Meerfeldstrasse 44

(211) 50—9

Փ. Վ. ՓԱՐՐԱՐ
ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ
ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՆՐԱՆԻ ԺԱՄԱՆԱԿԻՑ

Պատմական գրոց
711 ՄԵԾԱԴԻՐ ԵՐԵՍԻՑ ԲԱՂԿԱՑԱԾ

Գինն է 2 ր. 50 կ։
Պահեստը «Գուտտենբերգ» գրախանութում. (219) 5—4

ԴՊՐՈՑ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ
Յ. ՄԵԼԻՔ-ՋՀԱՆԵԱՆԻ

ընդունւում են գիշերօթիկ և երթևեկ աշակերտներ և պատրաստւում են բոլոր միջնակարգ դպրոցները մտնելու համար
Армянскій базаръ. д. Гургеновъ № 82
(226) 10—4

№ 4711
О-ДЕ-ЛИ
AE DU LY
ՍՊԻՏԱԿ, ԿԱՐՄԻՐ և ԴԵՂԻՆ ԳՈՅՆԵՐԻ

ամենից ճանաչուած գերազանց արդուզարդի միջոց դէմքը լուանալու, երիտասարդական թարմութիւնը պահպանելու և դէմքի բշտերն ու ամեն տեսակ անմաքրութիւնները վերացնելու համար

Ֆերդ. Միւլհենս

ՔԵՕԼՆ ՌԷՅՆԻ ՎՐԱՅ և ՌԻԳԱ

Մատակարար Նորին Կայսերական Մեծութեան Արքունիքի
(M) 46005 10—1

ԼԻՖԼԱՆԴԻԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳՈՒՄ, ԻՒՐԻԵՒ ՔԱՂԱՔՈՒՄ
տղայոց մասնաւոր դպրոցական հաստատութիւն առաջին կարգի

ՀՈՒԳՈՆ ՏՐԵՖՆԵՐԻ

պետական իրաւունքներով

Աշակերտները պատրաստւում են քննութեան հասունութեան վկայական ստանալու միւս դպրոցներ, բարձր դպրոցական հաստատութիւններ և զինուորական ծառայութեան մտնելու համար։ Աշակերտների ընդունելութիւնը կատարւում է դպրոցական կիսամեակի ընթացքում շարունակ․ Տարիքը ընդունելութեան չի խանգարում։ Ուսման վարձը պանսիօնով 110 ռուբլի կէս տարուայ համար։ Եղբայրք աւելի պակաս են վճարում։ Ուսումն սկսում է 18 օգոստ. 1903 թ. Ամեն ժամանակ ընդունւում են խնդրագրեր և տրւում են բերանացի և նամակով աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ Իւրիև (Լիֆլանդ. նահանգ) սեպհական տունը Կանն փողոց №2 (г. Юрьевъ соб. домъ по Канной ул. № 2)
(229) 1—1

Ղաչանքի «ՏԱՅԼԱՐ» անուանուած 600 դեսեատին վարելահողերը և արօտատեղերը կապալով տալու համար ամսիս 7-ին նշանակուած աճուրդը և 9-ին կրկնաճուրդը չկայանալու պատճառով, Կարսի Հայոց Հոգևոր Կառավարութեան Ատենում նշանակուած է առաջիկայ Օգոստոսի 26-ին, առաւօտեան ժամը 12-ին նոր ԱՃՈՒՐԴ և 28-ին ԿՐԿՆԱՃՈՒՐԴ, նոյն հողերը կապալով տալու համար։ Ցանկացողները պայմանների մասին կարող են գիմել Ատենիս ամենայն օր։
Անդամ Հոգևոր Կառավարութեան՝ Մինաս աւագ քահանայ Տէր-Պետրոսեան
(214) 9—6

«ԳՐԱՄՈՖՈՆ»

—ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ—

Թիֆլիս, Դուալ. պրոսպէկտ, տուն Արիեանի № 7։ Հասցէն հեռագրի համար Թիֆլիս Գրամոֆոնի ընկերութիւն. հեռախօս № 69.

«ԶՈՆՈՖՈՆ»

Մեծ ճանաչութեամբ բազմատեսակ ամենակատարելագործուած գրամոֆոններ։

Առաջին ճանաչութեամբ պլաստինկը յայտնի և երևելի երգիչների ռուս, հայ, վրացի, թիւրք, պարսիկ, լեհացի, ֆրանսիացի, անգլիացի, իտալացի, գերմանացի և այլն։

Պլաստինկների ընտրութեան ժամանակ, խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել մեր գործարանի «հրեշտակը գրելիս» կնիքի վրայ, առանց այդ բանին պլաստինկը անպայման կեղծ են։

Ընկերութեան պահեստին հետ կայ յատուկ գործարան, որտեղ, հարկ պահանջած դէպքում ուղղւում են գրամոֆոնները։

Գրամոֆոնների կանոնաւոր բանելու մասին, երեք տարուայ համար երաշխաւորութեան թուղթ է տրւում։

Ապրանքը փաթաթելու և կապելու ծախքը մագազինի հաշուին է։

Ապրանքների առաքումը մինչև բոլոր երկաթուղիների կայարանները (նոյնպէս և ամառուայ ամիսներին՝ նաւահանգիստները) ընկերութիւնը իր հաշուով է անում։

Պոստով առաքման ծախքի կէսը «Գրամաֆոնի» ընկերութիւնը իր վրայ է առնում։

Կիրակի օրերը խանութը փակ է իսկ միւս օրերը առաւօտեան ժամը 8-ից մինչև երեկոյեան ժամը 9-ը բաց։

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԿԱՏԱԼՈԳՆԵՐ

Մեծ բուռով առնողներին ուղարկւում է ըստ պահանջման նոր Պրէյս կուրանտներ։ (224) 30—3

Մոդայի օծանելիք
(Модные духи)
„IDÉAL"
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ
ԲՐՈԿԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.
Ц. К. О.
(M.) 148212 6—1

«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութում վաճառւում են
ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐԱՔԱՋԵԱՆԻ
ՄԵՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ, ա. տարի պատկերներով, 25 կ.
» » բ. » » 30 կ.
» » գ, » » 50 կ.
Դիմել.—Тифлисъ Книжный магазинъ Гуттенбергъ Г. И. Голустяну

ՆՈՅՆ ՏԵՂԸ ՎԱՃԱՌՒՈՒՄ են ամեն տեսակ հայերէն և ռուսերէն ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ կազմած և անկազմ։ Գումարով գնողներին զիջումով։ Առանց կանխավճարի ոչ ոքի չէ ուղարկւում.
(227) 5—1